

PRIJEVODNI DVANAESTERAC KOD PRETHODNIKA KOLOMANA RACA

Kad se u doba prvih prevođenja klasičnih pisaca javila želja ili potreba da se čitaocu dade u ruke i drama kojeg helenskog pjesnika, napravilo se to iznajprije tako da se prijevod sastavio u prozi, a to se učinilo, ponajviše, od nekog straha od metrike, osobito od lirskih dijelova drame. Tako je bilo kod mnogih prosvjetljenih naroda, a bilo je i u nas, i kod Hrvata i kod Srba.¹⁾ Takav je prijevod, doduše, tačno obavijestio čitaoca o svemu što se u drami govori, ali ju je posve lišio bogatog metričkog ruha bez kojega puno djelovanje pjesničke tvorevine nije moguće. Zato su se već rano stali javljati i prijevodi u stihu, bilo originalnom, prilagođenom dotičnom jeziku²⁾, bilo u rodnim stihovima³⁾. Pri samom svršetku 19. vijeka, otprilike u isto doba kad su Srbi prevodili dramske pjesnike grčke u trohejskim desetercima, javili su se kod nas Hrvata prvi prijevodi Sofoklovih drama⁴⁾ i Herondinih mimijamba⁵⁾ u originalnom stihu — jampskom dvanaesteru što su ga prevodioci, svi odreda filolozi, dobro prilagodili grčkom jampskom trimetru. ugledajući se ponešto na vrlo rijetki pjesnički jampski dvanaesterac 19. vijeka i, vjerojatno, još više na vrlo obilno zastupani jampski jedanaesterac tog doba, a zacijelo i na pomenuti njemački prijevojni jampski dvanaesterac.

¹⁾ Isp. npr. latinske prijevode Sofoklovih drama u prozi što su ih sastavili: J. B. Gabia, Venecija 1543 i Veit Oertel (Winshemius) Frankfurt 1546, pa njemački prijevod u prozi od G. Ch. Toblera, Basel 1781 i engleski od Lj. Adama, London 1729. U nas su u takvu obliku izišle:

Sofoklove tragedije. Preveo, uvod i tumač napisao Koloman Rac. Zagreb 1895. Matica Hrvatska, te *Sofoklova tragedija Antigona*. Preveo s jelinskog originala (u prozi) prof. dr. Papakostopulos. Beograd 1873.

²⁾ Isp. npr. *Sophocles*. Deutsch in den Versmaßen der Urschrift von J. J. Ch. Donner. Achte Auflage 1875. Stih je šestostopni jamb (der sechsfüßige Iambus), tj. dvanaesterac.

³⁾ Isp. npr. prijevod Sofoklovih drama od Chr. v. Stolberga 1787. u petostopnom jambu (der fünffüßige Iambus) kojim se Nijemci, pored šestostopnog jamba, i danas rado služe, prevodeći klasične dramske pisce. *Sofoklovu Elektru* preveo je (1597) Dubrovčanin Dominko Zlatarić u dvanaesteru s dvostrukim srokom, a Aleksandar Pisarević u deseteru, u časopisu Stražilovo, Novi Sad 1893. U trohejskom deseteru prevodili su i drugi. Tako su *Kralja Edipa* preveli: Luko Zore, Pančevo (bez godine) i Nikola Jovanović, Požarevac 1895, a Eshilova, *Okovanog Prometeja* već pomenuti A. Pisarević. Letopis Matice Srpske, knj. 190, Novi Sad 1897: i dr.

⁴⁾ To su: prijevodi iz *Sofoklve Elektre* od Arnima Pavića i prijevod *Sofoklove Antigone* od Ferde Ž. Milera. Potpuni citati nalaze se kod metričke analize.

⁵⁾ Prijevod je od Vladoja Dukata. Potpun citat kod metričke analize.

Najviše prijevodnih jampskih dvanaesteraca sastavio je u nas *Koloman Rac* (1863—1937) u svojim potpunim prijevodima Sofoklovih⁶⁾, Eshilovih⁷⁾, Euripidovih⁸⁾ i Aristofanovih⁹⁾ dramatskih djela te, više od jedne trećine, Plautovih¹⁰⁾ komedija. Budući da je prevodilac i obilnom porabom i dugim bavljenjem udario tom stihu svoj poseban biljeg, bit će zanimljivo i korisno da se ispita vrijednost i uporabljivost njegova, osobito s obzirom na metričku i ritmičku stranu, pogotovo što se ni neki noviji prevodioci nisu služili njime, nego su dijaloške dijelove drama prevodili i dalje u desetercu (sada jampskom desetercu)¹¹⁾. Potaknuti time mi smo ispitivanje Račeva prijevodnog dvanaesterca postavili kao glavni zadatak svoga posla, ali smo držali za potrebno da, prije nego pristupimo k njemu, ispitamo u posebnom članku kako ta stvar stoji kod njegovih prethodnika: *Armina Pavića*, *Ferde Ž. Milera* i *Vladoja Dukata*.

Provodeći metričke analize, tj. ispitujući u stihu broj i položaj naglašenih slogova te granica između akcenatskih cjelina, mi smo se, uglavnom, pridržavali metode što je pri tom poslu upotrebljavaju zastupnici tonske metrike¹²⁾ koji polaze od samoga ritma, osobito *Kiril Taranovski*¹³⁾ i *Marin Franičević*¹⁴⁾.

Prevodiocce razmatramo onim redom kako smo ih maločas spomenuli:

Armin Pavić (1844—1914) priredio je za Senčevu knjigu *Primjeri iz grčke književnosti u hrvatskom prijevodu* prijevod dvaju odlomaka iz Sofoklove *Elektre*: *Izvjestaj pedagogov* (680—763) i *Elektra nariče za Orestom* (1126—1170)¹⁵⁾. Mi smo u svojoj analizi sastavili obje stvari ujedno (=129 stihova) i označili stihove novim brojevima¹⁶⁾.

⁶⁾ *Sofoklov Kralj Edip*. Izvještaj Donjogradske gimnazije u Zagrebu za šk. god. 1910/1911. U Zagrebu 1911. str. 3—52. — *Sofoklove tragedije*, Izd. Mat. Hrv. Zagreb 1913.

⁷⁾ *Eshilove tragedije*. Izd. Mat. Hrv. Zagreb 1918.

⁸⁾ *Euripidove drame*. Izd. Mat. Hrv. Zagreb, I 1919, II 1920, III 1960.

⁹⁾ *Aristofanove komedije*. Izd. Mat. Hrv. Zagreb 1947.

¹⁰⁾ Plaut, *Izabrane komedije*. Izd. Mat. Hrv. Zagreb, I 1951, II 1959.

¹¹⁾ Isp. Milan Budisavljević, *Euripidova Medeja*. Zemun 1926. i Nikola T. Đurić, *Euripidova Hekaba i Helena*. U knjizi: Eshil-Sofokle-Euripid, Odabrane tragedije. Beograd 1948.

¹²⁾ Isp. Kratki historijski pregled teorija o našem stihu u raspravi Marina Franičevića *O nekim problemima našega ritma*. Rad JAZU knj. 313, Zagreb 1957, str. 6. i 46. i d.

¹³⁾ Od mnogih njegovih radnja isp. osobito: *Principi srpskohrvatske versifikacije*. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XX, sv. 1—2. Beograd 1954. — *O tonskoj metrici kod Košutića*. Južnoslav. filolog XVIII, knj. 1—4, Beograd 1949—50.

¹⁴⁾ Osim citirane rasprave isp. još. *Ritmička osnova našega stiha* (Književnost jučer i danas, Zagreb 1959, str. 229. i d.).

¹⁵⁾ Senčeva je knjiga izišla u tri izdanja: 1. izd. Zagreb 1894, 2. izd. 1909, 3. izd. 1920. Analiza izvršena je po 3. izdanju gdje se pomenuti odlomci nalaze na str. 204. i d.

¹⁶⁾ Pet kratkih stihova iz drugog odlomka, tj. stihovi 117—121, nije uzeto u obzir pa su po tom ostala za analizu samo 124 stiha.

O rasporedu naglasaka u tim odlomcima, po slogovima, dobili smo ove podatke u postocima:

Iktusi	I			II		III		IV		V		VI
Slogovi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Naglasci u %	36.2	85.4	0.8	70.9	5.6	83.8	1.6	78.2	4	93.5	0.8	24.1

Brojevi pokazuju da je u Pavićevu prijevodnom dvanaesteru od jakih slogova najviše naglašen deseti, zatim drugi i šesti, pa onda osmi i četvrti, a najslabije je istaknut dvanaesti. Od slabih slogova ima najviše naglasaka prvi. Budući da je od toga 28.2% jednosložnica, jedan peon prvi, dva troheja i sedam daktila (ukupno 7.9%), vidi se da je u Pavićevu dvanaesteru dobra trećina nejampskih početaka stiha. Ostali su slabi slogovi vrlo malo naglašeni, najmanje treći i jedanaesti, pa sve to pokazuje da taj dvanaesterac ima izrazit jampski ritam. A kako su u njemu i svi n e p a r n i iktusi više istaknuti nego parni, on je mnogo sličan drugom tipu jampskog j e d a n a e s t e r c a koji je u 19. stoljeću bio u nas vrlo čest¹⁷⁾, pa se zato i Pavić, kao suvremenik Markovićev i Šenoin, u svom dvanaesteru priklonio tom tipu. Od jače istaknutih neparnih iktusa dolazi i to da se jakost njihova odvija u v a l o v i t o j crti, tj. od drugoga sloga spušta se prema četvrtom, zatim se diže do šestoga pa opet spušta prema osmom da bi se u desetom vinula do najveće visine, a u dvanaestom pala do najnižeg stupnja. Šesti iktus nosi, kako se vidi iz dijagrama, samo 24.1% naglasaka od kojih otpada 22.5% na naglašenu jednosložnicu, a 1.6% nalazi se na anapestu. Kod svih ostalih stihova čini naprotiv klauzulu 65.3% daktila, 6.4% peona drugih i 4% petosložnica, a to je zajedno 75.7% nejampskih klauzula, što je, dakako, prilično slaba strana Pavićeva prijevodnog dvanaesterca, jer se tolikim brojem daktila i sličnih završetaka razbija metrička shema i kočiti ritam¹⁸⁾. Dobro je što si prevodilac u takvim prilikama pomaže time da, po mogućnosti, ostvaruje posljednji iktus dužinom; npr.

K mejdanu došav vele slavnom hêladskōm. Stih 2.

Iz bogom sazdane Atene dëvēti. Stih 28.

Dok upravljači kola mukom nâpokōn. Stih 72. itd.

Što se tiče granica između akcenatskih cjelina, one su kod Pavića raspoređene u postocima ovako:

Iza sloga	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	28.2	3.2	62	22.5	73.3	8	70.9	15.3	78.2	0.8	22.5	110

Iz brojeva se razabira da su granice iza neparnih slogova mnogo jače nego iza parnih. To dolazi odatle što se dvanaesterac, kao i ostali

¹⁷⁾ Isp. M. Franičević, Rad JAZU, knj. 313. str. 152. i 182.

¹⁸⁾ Isp. i J. Torbarina, W. Shakespeare, *Troilo i Kresida*. Mat. Hrv. 1960, str. 53.

jampski stihovi, vrlo često počinje akc. cjelinom s neparnim brojem slogova (uglavnom: amfibraham, petosložnicom, ponešto daktilom i složenicom od jednosložnice i troheja), a to dovodi do toga da se akc. cjeline (φρᾶσεις), koje slijede iza toga, javljaju u obliku troheja, peona prvoga ili daktila, pa im po tom i naglasci padaju u parne slogove, a završeci ponajviše iza neparnih¹⁹). Tako, eto, trohejske i ostale fraze, koje imaju naglasak na prvom slogu, ulaze u jampski stih (trohejsko fraziranje).

Najviše granica ima iza devetog sloga (78.2%) što je uglavnom u vezi s jakom daktilskom klauzulom (65.3%) i klauzulom složenom od troheja i jednosložnice (12.9%). Jake su granice i iza petog i sedmog sloga, a to je zato što se na tim mjestima, kao i u grčkom jampskom trimetru, pored odmora riječi (granica) obično javlja i odmor smisla (cezura), tj. cezura pentemimera (P) i cezura heftemimera (H). Te su granice u Pavića postotkom vrlo blizu (73.3%): 70.9%, a podijeljene su tako da granica iza petog sloga dolazi, bez granice iza sedmog sloga, u 23 stiha, granica iza sedmog sloga, bez granice iza petog sloga, u 20 stihova, a obje zajedno u istom stihu u 68 stihova. Koja će se granica u posljednjem slučaju, kod određivanja odmora, uzeti kao cezura, odlučuje smisao i interpunkcija. Toliko o tim dvjema granicama. Određujući pak odmore, potrebno je privući amo i granicu iza šestog sloga, jer i na tom mjestu dolazi katkad odmor, tzv. „srednja cezura“ (*caesura media*²⁰). Ta je granica kod Pavića dosta slaba te dolazi samo u 10 stihova. Ali granica nije u svakom slučaju i cezura, pa stoga valja iz navedenog mnoštva granica izlučiti cezure. Tako se granica iza šestog sloga, koja dolazi samo u 10 stihova, javlja samostalno kao srednja cezura samo u pet stihova, a u drugih pet dolazi povezana s granicom iza petog sloga, vršeći i tu, u četiri stiha, funkciju „srednje cezure“, a u jednom stihu ostajući bez te funkcije, jer smisao traži odmor iza petog sloga (P). Povežemo li to stanje s onim kod petog i sedmog sloga, onda nam se odmor iza šestog sloga nalazi u devet stihova²¹), iza petog u 19 stihova, iza sedmog u 20 stihova, a u slučaju, kad od granica poslije petog i sedmog sloga, zajedno povezanih, biramo odmor prema smislu, u 68 stihova. Mi smo ovaj puta izlučili prema smislu i te odmore (što za naš posao ne bi baš potrebno bilo) i došli do rezultata da pentemimera dolazi u 27 stihova, a heftemimera u 41 stihu, a to čini s onim što smo prije odredili: „srednja cezura“ devet stihova, pentemimera 46 stihova (19 + 27) i heftemimera 61 stih (20 + 41). Prema tome dolaze odmore u Pavićevu dvanaestercu u 116 stihova, a to znači da se u 124 stiha Pavićeva teksta nalazi 93.5% cezura. One se dakle približavaju konstanti, a tako je otprilike i u grčkom jampskom trimetru koji je, zacijelo,

¹⁹) Isp. i M. Franičević, Rad JAZU, knj. 313, str. 182.

²⁰) Isp. N. Majnarić, *Grčka metrika*, str. 44.

²¹) Stih 28: „Iz bogom sazdane Atene deveti“: — — — — — | — — — — — | — — — — — | — — — — — | dijeli, doduše, granica iza šestog sloga metrički na dva šesterca, ali se ona ne bi mogla ovdje smatrati kao prava „caesura media“, jer bi se time kidale na dvoje dvije tijesno povezane riječi: „sazdane — Atene“.

utjecao i na filologa Pavića pri oblikovanju njegova dvanaesterca. Iz malenog broja granica iza šestog sloga (10) vidi se da se prevodilac prilično uklanjao cijepanju dvanaesterca u dva šesterca, pa je po tom bio, vjerojatno, i tu pod utjecajem grčkog trimetra koji samo tu i tamo dopušta srednju cezuru (*caesura media*).

Prilično je jaka i granica iza trećeg sloga (62%), a to uglavnom dolazi od dosta obilnog amfibraškog (38.7%) početka stiha i početne jednosložnice iza koje slijedi trohej (16.1%) te od nekoliko daktila (5.6%) od kojih smo, vjerojatno, većinu, s obzirom na gramatička pravila o naglašavanju, prevodiocu nametnuli²²). Granica iza prvog sloga od 28.2% pokazuje da se na početku Pavićeva prijevodnog dvanaesterca, kako smo već vidjeli, nalazi dosta naglašenih jednosložnica (35), a to znači da prevodilac baš ne ide za tim da bi mu stih svagda imao jampski početak²³). Najslabija je granica iza jedanaestog sloga (22.5%), a to je u vezi s time što je i šesti iktus najslabije istaknut (24.1%). Granice iza parnih slogova su slabe. Nešto su jače ovdje granica iza četvrtog (22.5%) i granica iza osmog sloga (15.3%). Jakost prve dolazi uglavnom od česte porabe peona drugoga na početku stiha i jednosložnice povezane s daktilom, a jakost druge u vezi je s obilnijom porabom daktila na šestom do osmog sloga i peona drugoga na petom do osmog sloga. Zbog velikog broja granica iza devetog sloga ostao je deseti gotovo bez njih (0.8%).

U analiziranim Pavićevim odlomcima nalaze se 602 akcenatske cjeline (frazе), dakle i isto toliko naglasaka na njima i granica iza njih. Od toga je broja 416 granica iza neparnih slogova, tj. 69.1%, i 186 iza parnih, tj. 30.8%. Granice iza neparnih slogova jače su prema tome za 38.3%, a to pokazuje da je u Pavićevu dvanaesteru fraziranje pretežno trohejsko. Zato se i nalazi u tom jampskom stihu 40% troheja, 17.9% daktila i 2.9% ostalih akc. cjelina koje imaju naglasak na početnom slogu.

Akcenatske cjeline javljaju se u Pavićevu dvanaesteru u ovim, po jakosti poredanim, oblicima: 1. trohej (— ∪), 241 puta = 40%; 2. daktil (— ∪ ∪), 108 puta = 17.9%; 3. jednosložnica (—), 89 puta = 14.7%; 4. amfibrah (∪ — ∪), 77 puta = 12.7%; 5. peon drugi (∪ — ∪ —), 29 puta = 4.8%; 6. petosložnica (∪ — ∪ ∪ ∪ ili ∪ ∪ — ∪ ∪) ili (∪ ∪ ∪ — ∪), 22 puta = 3.6%; 7. peon prvi (— ∪ ∪ ∪) 18 puta = 2.9%; 8. peon treći (∪ ∪ — ∪), 11 puta = 1.8%; 9. jamb (∪ —), 4 puta = 0.66%; 10. anapest (∪ ∪ —), 2 puta =

²²) Tri su ipak nesložene akc. cjeline (od toga dvije vlastita imena) koje bi se, po našem shvaćanju, mogle označiti kao daktilske: *Oresto* (stih 15), *Krisejsko polje* (51) i *prednjaku* (38), pa ih je, zacijelo, i prevodilac kao takve smatrao. Time donekle ispravljamo ono što je o tom izviješteno u radnji *Horijamb u društvu s jambima*, ŽA XII, 1 str. 36.

²³) Pored navedenih akc. cjelina nalaze se na početku Pavićeva dvanaesterca još ove: jedan peon prvi, 12% peona drugih, 11.2% petosložnica (od toga četiri s naglaskom na četvrtom, a deset s naglaskom na drugom slogu), jedna šestosložnica (s naglaskom na četvrtom slogu), jedan jamb i dva troheja (koje smo, vjerojatno, također prevodiocu nametnuli).

0.33%; 11. šestosložnica (○○○ — ○○○), jedanput = 0.16%. Najjače su postotkom prve tri akc. cjeline kojima je zajednička jakost 72.7%; ostale su slabije i čine zajedno 27.2%, a ti su brojevi, kako se vidi, vrlo bliski onima koje smo gore izračunali s obzirom na jakost granica iza neparnih i parnih slogova.

Na koncu vrijedno je još spomenuti da se *zakoračenje* (*enjambement*) javlja u Pavićevim odlomcima dvadeset i sedam puta, tj. u 21.7% stihova i da su mu dvanaesterci sastavljeni u pravilnu i lijepu jeziku. Prigovoriti bi se moglo samo *elizijama*: uzdam', razvalinam', rukam', amovim' i sl., ali toga ima u 124 Pavićeva stiha samo 9.6%. Poticaj na to mogao je donekle doći i od grčkog trimetra gdje na stotinu stihova dolazi oko pedeset elizija.

Ispitivanje Pavićeva jampskog dvanaesterca iznijelo je uglavnom ovo: da je ritam u njemu izrazito jampski, s vrlo naglašenim iktusima i slabo istaknutim neparnim slogovima; da se stih najviše počinje trosložnicom, vrlo često amfibraham, rjeđe daktilom i trohejom (tro hijampski stih) pa ponešto petosložnicom i peonom drugim, ali da se nalazi na početku i priličan broj naglašenih jednosložnica, što pokazuje da prevodilac ne teži uvijek za jampskim početkom stiha; da je klauzula u 75.7% stihova nejampska, a naglasak da dolazi na šestom iktusu samo u 24.1% stihova; da se u stihu izmjenjuju tri cezure: iza sedmog, petog i šestog sloga od kojih je najviše zastupana prva, a posljednja najslabije, i da je zbog toga dioba dvanaesterca na dva šesterca rijetka; da se u analiziranim odlomcima nalaze 602 akc. cjeline i isto toliko naglasaka i granica; da su granice iza neparnih slogova jače za 38.3% i da je prema tome u tom dvanaesteru fraziranje pretežno trohejsko; da je zakoračenje umjereno, a elizija rijetka; da se u stihu nazire utjecaj grčkog jampskog trimetra i donekle hrvatskog jampskog jedanaesterca 19. i 20. stoljeća.

Drugi Račev prethodnik bio je *Ferdo Ž. Miler* (1853—1917). Njegov prijevod *Sofoklove Antigone* štampan je u sva tri izdanja pomenute Senčeve knjige. Za naš posao odabrali smo 150 stihova iz Kreontova govora tebanskim starcima i razgovora njegova sa stražarom koji javlja krivicu Antigoninu (162—311). Analiza je izvršena po 1. izdanju, jer je K. Rac, kao priređivač 2. izdanja, mnogo zahvatio u Milerov tekst, a S. Senc preuzeo kasnije te popravke i u svoje 3. izdanje. Analizom dobiveni su o rasporedu naglasaka i granica ovi podaci:

Iktusi	I		II		III		IV		V		VI	
Slogovi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Naglasci %	31.3	93.3	—	64.6	3.3	77.3	1.3	70.6	2.6	94	0.6	24.6
Granice u %	30	3.3	66.6	17.3	62	10.6	63.3	18	69.3	0.6	22.6	100

I ovdje je, kako dijagram pokazuje, od jakih slogova najjače istaknut deseti, a zatim drugi, ali on se toliko približio desetom da je samo za 0.7% slabiji od njega. A bio bi ga jakošću i nadvisio, da to nije

spriječilo nekoliko višesložnica (5) na početku stiha s naglaskom na četvrtom slogu. Zatim se po jakosti redaju i ovdje šesti, osmi i četvrti slog, a najmanje je naglašen dvanaesti, gotovo jednako kao kod Pavića: 24.6%. Od toga otpada 22.6% na naglašenu jednosložnicu, a 2% na anapest. Ostale akc. cjeline, koje čine klauzulu, jesu: 52% daktila, 15.3% peona drugih i 8% petosložnica, zajedno 75.3% nejampskih klauzula. A to znači da je s obzirom na klauzulu ovdje jednako neprikladno stanje kao kod Pavića. Zato si i ovdje prevodilac rado pomaže time da ostvaruje posljednji iktus dužinom; npr.

Već dugo, gospodaru, duh moj rãzbirã,
Da l' ovo djelo nije čudo bõgõvã. Stih 278. i d.

Od slabih je slogova najviše naglašen prvi: 31.3%, dakle je za 4.9% slabiji od Pavićeva. Od toga je 30% naglašenih jednosložnica i dva daktila (= 1.3%)²⁴, a to pokazuje da je i kod Milera skoro jedna trećina nejampskih početaka stiha. Ostali slabi slogovi su, doista, vrlo slabi, mnogo slabiji nego kod Pavića. Najjača je naglašenost kod petog sloga, 3.3%, a najslabija kod jedanaestog i trećeg: prvi od njih naglašen je samo 0.6%, a drugi je ostao nenaglašen, pa je po tom jampska inercija ovdje još izrazitija nego kod Pavića, osobito pri početku i pri kraju stiha. Budući da je i ovdje naglašenost kod neparnih iktusa jača nego kod parnih, odvija se i u Milera jakost njihova u valovitoj crti.

Od g r a n i c a iza neparnih slogova najslabija je i ovdje granica iza jedanaestog sloga i vrlo bliska Pavićevoj (22.6% : 22.5%), a to je zato što je i šesti iktus kod oba prevodioca slabo, otprilike jednako naglašen (24.6% : 24.1%), tj. jampska je klauzula kod oba prevodioca jednako slabo zastupana. Nešto je jača u Milera granica iza prvog sloga (30%), a to je u vezi s 30% gore pomenutih naglašenih jednosložnica, pa se prema tome Miler još manje trudio nego Pavić da bi mu stih dobio uvijek jampski početak. I granica iza trećeg sloga je nešto jača kod Milera (66.6% : 62%), jer je kod njega i amfibraški početak stiha obilniji (44%), a tako i početak stiha jednosložnicom iza koje dolazi trohej (22%). Najjača je granica i ovdje iza devetog sloga što je uglavnom i tu povezano s jakim daktilskom klauzulom (52%) i klauzulom složenom od troheja i jednosložnice (16.6%).

Kod granica, na kojima stoje i dva glavna odmora, javlja se ovdje jedna osobitost koja je, kako će se kasnije pokazati, jedna od karakteristika tipa IIa Račeva dvanaesterca, a to je nadmoćnost granice iza sedmog sloga nad onom iza petog (63.3% : 62%). Ona, kako se vidi, nije, doduše, ovdje velika (razlika je samo 1.3%), ali znade katkad biti i dosta jaka. Te su granice raspoređene ovdje ovako da se granica iza petog sloga (sama) javlja u 42 stiha, granica iza sedmog sloga (sama) u 44 stiha, obje zajedno, kad dolaze skupa u istom stihu, u 51 stihu, a granica iza šestog sloga u 16 stihova. Ali odmori ukazuju nam se drugačije: iza šestog sloga u 12 stihova, iza petog u 41 stihu,

²⁴) Za njih vrijedi isto što je kod Pavića rečeno o tim akc. cjelinama.

iza sedmog u 43 stiha, a u slučaju, kad kod gradnica iza petog i sedmog sloga određujemo odmor prema smislu i interpunkciji, u 51 stihu. Zbog naprijed pomenute osobitosti kod sedmog sloga mi smo te odmore odijelili i ovdje i došli, s obzirom na njihovu količinu, do ovih podataka: „srednja cezura” 12 stiha, pentemimera 66 (41 + 25) i heftemimera 69 (43 + 26). Skupivši brojeve ujedno, vidimo da se odmore u Milerovu dvanaesteru nalaze u 147 stiha, tj. u svima osim u tri stiha, a to čini 98% cezura, dakle još više nego kod Pavića, pa je po tom i utjecaj grčkog jamskog trimetra bio ovdje još jači. Povećani broj granica iza šestog sloga (16) pokazuje da se u Milera javlja tendencija za nešto jačim cijepanjem dvanaesterca na dva jednaka dijela.

Kod granica iza parnih slogova stanje je otprilike isto kakvo je bilo kod predašnjeg prevodioca. I tu su granice slabe, izuzevši, dakako, granicu iza dvanaestog sloga koja je 100%. Nešto su jače i ovdje: granica iza četvrtog (17.3%) i granica iza osmog sloga (18%), i to uglavnom s istih razloga koji su pomenuti kod Pavića.

Milerov dvanaesterac složen je od istih akc. cjelina kojima se služio Pavić, a ima ih ukupno 696. Vrlo su obilne i ovdje: trohej (33.1%), daktil (14.9%) i jednosložnica (16.3%) — zajedno 64.5%. Ostale su slabije, a to su: amfibrah (14.6%), peon prvi (3.5%), peon drugi (6%), peon treći (4.4%), petosložnica (5%), šestosložnica (0.4%), jamb (0.7%) i anapest (0.5%). Zajednička im je jakost 35.4%.

S brojem akc. cjelina istovetan je, dakako, i broj naglasaka na njima i granica iza njih (696). Od granica su 471 iza neparnih slogova, tj. 67.6%, a 225 iza parnih, tj. 32.3%. Granice iza neparnih slogova pretežnije su po tom za 35.3% pa je prema tome i u tom dvanaesteru fraziranje pretežno trohejsko. Zato i ima u njemu, kao jamskom stihu, 51.5% akc. cjelina koje su naglašene na početnom slogu, a to je za 9.6% slabije nego u Pavića, jer su u Milera i troheji i daktili nešto slabije zastupani, zacijelo, zbog jače zastupanih višesložnih akc. cjelina.

Višesložnica (četvero-, peto- i šestosložnica) ima kod Milera 136 ili 19.5%, a kod Pavića je samo 81 ili 13.4%. Ali višak od 55 produljenih akc. cjelina ne ide u korist Milerova dvanaesterca; on je, kod isporredbe dvaju stiha, povoljniji za Pavićev stih, jer se velikom porabom višesložnica smanjuje u stihu broj naglašanih iktusa, a to dosta utječe na ritam i usporava ga. Na tu stvar osvrnut ćemo se još jednom, kod Račeva dvanaesterca, kad bude pred nama više analiziranih drama.

Zakoračenjem poslužio se Miler obilno: u 150 stiha pedeset i jedanput ili u 34% stiha, ali *elizija* je u njega vrlo malo, samo 6.6%, na 150 stiha, a i te su sve takve vrste kakve dolaze u narodnoj pjesmi, pripovijeci i poslovice: al', l', bud', ništ', nit' i sl. Među Milerove dvanaestere u analiziranom odlomku uvukli su se, vjerojatno nepažnjom, i neki drugi stihovi: deseterac (270), jedanaesterac (304) i četrnaesterac (229)²⁵, a ima među njima i pogrešnih i neizgladenih stiha, pa je

²⁵) Mi smo te stihove preuzeli u svoju analizu s Račevim popravcima iz 2(3) izdanja Senčeve knjige.

zato i bio K. Rac, kao priređivač 2. izdanja Senčeve knjige, prisiljen da toliko zahvati u Milerov prijevod Sofoklove Antigone.

Analiza Milerova odlomka iz Sofoklove Antigone pokazala je: da se u njega drugi slog, s obzirom na jakost naglašenosti, vrlo približio desetom; da je naglašenost kod njega jača nego kod Pavića samo kod drugog i desetog sloga, a kod svih ostalih jakih slogova da je slabija (osim kod dvanaestoga gdje je otprilike jednaka), ali da je znatno slabija i kod svih neparnih slogova pa da je prema tome jampska inercija *i ovdje*, i to već od početka, vrlo izrazita; da je i u tom dvanaesteru naglašenost neparnih iktusa jača nego parnih i da se stoga jakost njihova odvija u valovitoj crti; da je ovdje granica iza petog sloga slabija od granice iza sedmog sloga (jedna od karakteristika tipa IIa Račeva prijevodnog dvanaesterca); da se tri cezure s obzirom na učestalost dolaženja redaju kao kod Pavića, tj. heftemimera, pentemimera i *caesura media*; da se u Milera javlja tendencija za nešto jačim cijepanjem dvanaesterca u dva šesterca; da je kod njega, zbog 30% naglašenih jednosložnica, skoro jedna trećina nejampskih početaka stiha; da je i ovdje 75.3% nejampskih klauzula, a samo 22.6% naglašenih jednosložnica; da se u analiziranom odlomku nalazi 696 akc. cjelina i, dakako, isto toliko naglasaka i granica; da su granice iza neparnih slogova jače za 35.3% i da je s obzirom na to i ovdje fraziranje pretežno trohejsko; da je Milerov dvanaesterac složen od istih akc. cjelina kao i Pavićev; da je u njemu znatno više višesložnica, ali da taj višak ne ide na korist, nego na štetu njegovu; da je zakoračenje jače nego u Pavića, a elizija još rjeđa.

Tri godine nakon Pavićeva i Milerova prijevoda (1897) preveo je *Vladoje Dukat* (1861—1944) u jampskim dvanaesticima dva Herondina mimijamba: *Učitelj* (III, 1—97) i *Crevljar* (VII, 1—133)²⁶. Mi smo prvi mimijamb uzeli u ispitivanje čitav, a od drugoga samo 53 stiha, te sastavili i tu obje stvari ujedno (=150 stihova). Metričkom analizom dobili smo o rasporedu naglasaka i granica ove brojeve:

Iktusi	I			II		III		IV		V		VI	
Slogovi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Naglasci u %	28	96	0.6	54	5.3	82.6	4	59.3	4.6	97.3	—	35.3	
Granice u %	27.3	2.6	54	28	62	12.6	58	23.3	64	4	32	100	

Rezultati analize pokazuju da je međusobni odnos jakih slogova ostao kod Dukata isti kakav je bio kod Pavića i Milera, tj. da je i ovdje, po jakosti, na prvom mjestu deseti slog, zatim drugi, pa šesti, osmi, četvrti i dvanaesti. Razlika je ipak u tom što je ovdje deseti, drugi i dvanaesti slog jači, a ostali jaki slogovi slabiji nego ondje. Od slabih slogova najviše je, po običaju, naglašen prvi, ali manje nego kod Pavića i Milera (28%), a kod ostalih je prosječna naglašenost veća (2.9%) nego tamo. Uza sve to jampska je inercija u Dukatovu prijevodnom

²⁶) Isp. Nastavni vjesnik V (1897), str. 25. i d.

dvanaestercu izrazita, osobito pri početku i pri kraju. Jakost iktusa, kako vidimo, odvija se u i tom stihu u *valovitoj* crti, jer su i ovdje neparni iktusi jače istaknuti nego parni.

Početak Dukatova dvanaesterca je u 72% stihova jampski, a nejampski u 28%. Jampski početak čine: amfibrah u 38% stihova, peon drugi u 16%, petosložnica u 16% i jamb u 2%, a nejampski: naglašena jednosložnica u 27.3% stihova i jedan daktil (0.6%)²⁷. To je stanje bolje nego u dvije dosad provedene analize, jer je ovdje postotak nejampskih početaka najniži. Jednako je povoljno stanje ovdje i kod klauzule: više jampskih, a manje nejampskih završetaka nego kod prethodnika Dukatovih. Jampski završetak dolazi: od naglašene jednosložnice u 32% stihova i od jamba u 3.3%, zajedno u 35.3% stihova, a nejampski od daktila u 41% stihova, od peona drugoga u 14%, od petosložnice u 8% i šestosložnice u 0.6% stihova, zajedno u 64% stihova. Iz svega se toga vidi da se Dukat mnogo trudio kako bi mu stih što više ostao jampski, i na početku i na kraju. Budući da uza sve to ima i kod njega više od polovine daktilskih i sličnih završetaka, nastoji i on ublažiti to stanje time da posljednji iktus rado ostvaruje duljinom koju obično u tekstu i označuje; npr.

Ta ti šumi je vazdan tamo plândužê. Mim. III 51.

Jer djeca moja poso, znajte, nê volê. Mim. VII 45.

Ali ne samo to: ima u Dukata ponešto i takvih dvanaesteraca kojima se prevodilac približio grčkom jampskom hromcu, u kojem je Heronda složio svoje mimijambe. A to je trimetar kome je ritam na kraju usporen time što mu je preposljednji slog uvijek dug o koji se spotiče, hramlje (zato: $\sigma\chi\acute{\alpha}\lambda\omega\nu$ ili $\gamma\omega\lambda\iota\chi\mu\beta\omicron\varsigma$, šepav jamb)²⁸). Takvi hoće da budu u Dukatovu prijevodu ovi stihovi:

Il' nâ krôv sjêdâ, nogama poigrâvâ. Mim. III 40.

Lamprisko, deri, dokle sunce nê zâdê. Mim. III 88.

..... jer ću mâhom ja

Zasvîrat nâ spomên ti zvekom lânâcâ. Mim. VII 11, itd.

Sve su *granice* iza neparnih slogova u Dukatovu dvanaestercu slabije nego u Pavićevu i Milerovu, samo je granica iza jedanaestog sloga mnogo jača. Stvar je povezana s time što je u njega i manji, ili veći broj, izvjesnih akc. cjelina. Tako je, npr., pred granicom iza trećeg sloga manji postotak amfibraha (38% : 44%) i akc. cjelina složenih od jednosložnice i troheja (14.6% : 22%), a poslije granice iza jedanaestog sloga veći postotak naglašanih jednosložnica (32% : 22.6%).

²⁷) Na tom daktilu (Mim. VII 31) stoji oblik *bîjāše* (napisano bez oznake naglaska i duljine), ali Dukat taj stih (jedini te vrste) vjerojatno nije shvaćao kao trohijampski, nego je ostvario iktus na drugom slogu s pomoću duljine na slogu *jā*.

²⁸) Isp. N. Majnarić, *Grčka metrika* § 76.

Najjača je i ovdje granica iza devetog sloga, a uvjetovana je, kao i tamo, ponajviše daktilskom klauzulom (41.3%) i klauzulom složenom od troheja i jednosložnice (19.3%). Jakost granica, koje imaju zajedničko mjesto s *odmorima*, jeste ova: iza šestog sloga 19 stihova, iza petog 40, iza sedmog 35, iza petog i sedmog zajedno 52 stiha. Na odmori otpada od toga: kod šestog sloga 18 stihova, kod petog 33, kod sedmog 34, kod petog i sedmog zajedno 52 stiha (od toga pripadaju 23 stiha pentemimeri, a 29 heftemimeri, pa po tom pentimera dolazi u 56, a heftemimera u 63 stiha). Prema tome nalaze se odmori u Dukatovu dvanaesteru u 137 stihova ili u 91.3% stihova, što je znatno manje nego u Milera (za 6.7%) i manje nego kod Pavića (za 2.2%). Slaba granica iza prvog sloga (27.3%) u vezi je s pomenutim već slabim nejamjskim početkom stiha.

Granice iza parnih slogova nešto su kod Dukata jače nego kod predšasnika njegovih, osim granice iza drugog sloga, a najjače su i ovdje: granica iza četvrtog (28%) i osmog sloga (23.3%), i to uglavnom s istih razloga koje smo naveli kod Pavića. Povećani postotak granice iza šestog sloga (12.6%) pokazuje da je i Dukata bio prilično sklon cijepanju dvanaesterca u dva šesterca.

Akcenatskih cjelina (fraz) ima u analiziranim odlomcima iz Dukatova prijevoda Herondinih mimijamba tačno 700. One su istovetne s frazama u Pavića i Milera (nedostaje im samo anapest), a jakost im je ova: trohej 29%, daktil 13.6%, jednosložnica 20.3% — zajedno: 63%. Ostale su fraze slabije: amfibrah 14.7%, peon prvi 3.4%, peon drugi 7.1%, peon treći 3%, petosložnica 6.7%, šestosložnica 0.4% i jamb 1.7% — zajedno: 37%. Iz navedenog pregleda fraza i jakosti njihove vidi se da su im i ukupan broj i postotak jačih i slabijih vrlo bliski podacima, iznesenim o Milerovim frazama. Ukupan broj 700 : 696; jače fraze 63% : 64.5%; slabije fraze 37% : 35.4%.

Od 700 granica ima ih ovdje 446 iza neparnih, a 254 iza parnih slogova, u postocima 63.7% : 36.2%. Budući da su granice iza neparnih slogova pretežnije za 27.5%, očito je da je i u Dukatovu dvanaesteru fraziranje pretežno trohesko, iako je pretežnost za 7.8% slabija nego u Milera, a za 10.8% nego u Pavića. Zato i ima u tom stihu samo 29% troheja i 13.6% daktila, dok je ih u Milera bilo 33.1% : 14.9%, u Pavića 40% : 17.9%.

Što se tiče *višesložnica* (četvero-, peto- i šestosložnica) zanimljivo je da ih u Dukata ima 145 ili 20.7%, a to je u toj stvari najjača brojka što smo je u dosadašnjim i kasnijim našim istraživanjima zabilježili. Kako se iz gornjeg pregleda vidi, ima među njima najviše peona drugih (50 ili 7.1%) i petosložnica (47 ili 6.7%).

Zakoračenje dolazi i u Dukatovu dvanaesteru dosta često: u 150 stihova četrdeset i osam puta ili u 32% stihova, pa je prema tome za 2% manje nego u Milera, a za 10.3% veće nego u Pavića. *Elizija* ima ovdje nešto više, 18%, ali se sve to svodi samo na pet riječi koje se po nekoliko puta javljaju u elidiranom obliku. To su: al', il', l', t' (=te ili ti) i s' (=se). Jezik je i u Dukata lijep i pravilan, ali je bolji

od Pavićeva po tom što u njemu nema takvih elizija koje bi čitaocu bile neprilične, kao npr. uzdam¹, rukam². Ima u njega i jedna afereza vamo (Mim III 13), ali ona se često i u narodu čuje. U sedmom mimijambu nalaze se i dva jampska deseterca (Mim. VII 8 i 69). Teško je reći jesu li ušli nepažnjom ili ih je prevodilac namjerice sastavio. Budući da takvih stihova u trećem mimijambu nema, čini nam se ipak vjerojatnija prva alternativa.

Analizom Dukatova dvanaesterca ustanovljeno je uglavnom ovo: da je kod njega međusobni odnos jakih slogova isti kakav je bio u Pavićevu i Milerovu stihu, pa da se zbog toga jakost iktusa odvija i ovdje u valovitoj crti; da je deseti slog jače naglašen od drugoga, a oba toliko jaka da se približuju konstanti; da je prosječna naglašenost slabih slogova nešto jača nego tamo, ali da je uza sve to jampska inercija izrazita, osobito pri početku i pri kraju stiha; da su cezure iste i da im je redosljed s obzirom na jakost isti; da je u Dukata još jača tendencija za cijepanjem dvanaesterca u dva jednaka dijela; da je ovdje, i na početku i na kraju stiha, mnogo povoljnije stanje nego kod prvih dvaju prevodilaca: više jampskih, a manje nejampskih početaka i završetaka; da se u analiziranim mimijambima nalazi 700 akc. cjelina (i isto toliko naglasaka i granica); da su granice iza neparnih slogova za 27.5% pretežnije i da je zbog toga i ovdje fraziranje pretežno trohejsko; da je Dukatov dvanaesterac složen od istih akc. cjelina kao Pavićev i Milerov, samo mu nedostaje anapest; da je u njemu vrlo velik postotak višesložnica, osobito peona drugih i petosložnica; da je zakoračenje u njemu nešto manje nego u Milera, a mnogo veće nego u Pavića; da je elizija brojčano, doduše, nešto više, ali da su sve podnošljive i da se radi samo o elidiranju nekoliko istih riječi.

*

Na kraju raspravljanja o dvanaesteru Račevih prethodnika prikupili smo, evo, još one stvari u kojima se sva tri prevodioca slažu. A to su:

a) Nadmoćnost desetog sloga nad drugim te jednak odnos između naglašenosti ostalih slogova: deseti, drugi, šesti, osmi, četvrti i dvanaesti.

b) Slaba naglašenost neparnih slogova (osim prvoga) i s time povezana, zbog vrlo istaknutih iktusa, izrazita jampska inercija.

c) Jača naglašenost neparnih nego parnih iktusa i s time povezano odvijanje njihove jakosti u valovitoj crti.

d) Jednak međusobni odnos i redosljed kod granica s obzirom na jakost njihovu: granica iza devetog sloga, iza petog i sedmog (kod Milera: iza sedmog i petog), iza trećeg, iza prvog i jedanaestog (kod Dukata: iza jedanaestog i prvog).

e) Nadmoćnost granica iza neparnih slogova i s time povezano pretežno trohejsko fraziranje.

f) Tri cezure: heftemimera, pentemimera i *caesura media* od kojih je najjače zastupana heftemimera, a najslabije *caesura media*.

g) Iste akc. cjeline na početku i na kraju stiha. *Jampski* početak: amfibrah, peon drugi, petosložnica i jamb; *nejampski*: naglašena

jednosložnica, daktil (peon prvi i trohej). *Jampska* klauzula: naglašena jednosložnica, anapest i jamb; *nejampska*: daktil, peon drugi, peto- i šestosložnica.

h) Poraba istih akcenatskih cjelina (njih jedanaest na broj) kod tvorbe jampskog dvanaesterca.

Slaganje u tolikim znatnim stvarima ukazuje na to da su prijevodni dvanaesterci Račevih prethodnika vrlo bliski, a kako su i razlike ponajviše samo takve naravi da su, npr., iktusi negdje više, negdje manje istaknuti; tendencija za cijepanjem dvanaesterca u dva jednaka dijela sad jača, sad slabija; broj višesložnica kod jednoga prevodioca veći, kod drugog manji; zakoračenje i elizija ovdje česta, ondje rjeđa itd., mogli bismo s pravom reći da je to, uglavnom, jedan isti stih.

Zagreb.

N. Majnarić.

INHALT

N. MAJNARIĆ: DER IAMBISCHE ZWÖLF SILBLER BEI DEN VORGÄNGERN KOLOMAN RACS

Der fleißige kroatische Übersetzer der griechischen und römischen Dramatiker Koloman Rac machte in seinen Übersetzungen ca. dreißigtausend iambische Zwölfsilbler. Da er aber durch den reichlichen Gebrauch und lange Beschäftigung dem Vers auch seinen eigenen Stempel aufdrückte, stellte sich der Verfasser die Aufgabe, die Verse Racs von allen Seiten metrisch und rhythmisch zu erforschen. Bevor aber diese Arbeit vorgenommen wurde, es schien zweckmäßig und nützlich zu sein, denselben Vers in einem Artikel auch bei den Vorgängern Racs: *Armin Pavić*, *Ferdo Ž. Miler* und *Vladoje Dukat* gründlich zu erforschen. Die Forschung führte zu folgenden gemeinsamen Ergebnissen:

a) Ständiges Übergewicht der zehnten Silbe über die zweite und gleiche Reihenfolge in der Betonung der übrigen Silben: die zehnte, zweite, sechste, achte, vierte und die zwölfte Silbe.

b) Schwache Betonung der ungeraden Silben (die erste ausgenommen) und damit verbundene, infolge der sehr erstarkten Iktus, scharf ausgeprägte iambische Inertie.

c) Stärkere Betonung der ungeraden als der geraden Iktus und damit verbundenes Fließen ihrer Stärke in einer Wellenlinie.

d) Gleiches gegenseitiges Verhältnis und ähnliche Reihenfolge der Grenzen in Betreff ihrer Stärke: die Grenze nach der neunten, fünften und siebenten Silbe (bei Miler: nach der siebenten und fünften), dann nach der dritten, ersten und elften (bei Dukat: nach der elften und ersten Silbe).

e) Überlegenheit der Grenzen nach den ungeraden Silben und damit verbundenes überwiegend trochäisches Phrasieren.

f) Drei Zäsuren: Hephthemimeres, Penthemimeres und caesura media, von denen die erste sehr reichlich, die letzte spärlich vertreten ist.

g) Dieselben Tongangen (Phrasen) am Versanfang und am Versschluß. *Iambischer* Versanfang: Betonter Einsilbler, Daktylus, Ekte: Päon und Trochäus. *Iambischer* Versschluß: Betonter Einsilbler, Anapäst und Iambus; *uniambischer* Versschluß: Daktylus, Zweiter Päon, Fünf- und Sechssilbler.

h) Gebrauch derselben Tongangen (es sind ihrer elf an der Zahl) bei der Bildung der iambischen Zwölfsilbler.

Auf Grund der angeführten vielen und fast völligen Übereinstimmungen zwischen den drei vorbenannten Übersetzern in der Bildung ihrer Zwölfsilbler könnte man wohl, trotz mehrerer geringerer Unterschiede, mit Recht annehmen, daß die Vorgänger Racs denselben Typ des iambischen Übersetzungszwölfsilblers gebildet haben.

Tablica 1

Prikupljeni podaci u tablicama

Prevodilac	Broj stihova	Naglašenost slogova u postocima												Prosjek naglašenih slogova	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	jakih	slabih
Pavić	124	36.2	85.4	0.8	70.9	5.6	83.8	1.6	78.2	4	93.5	0.8	24.1	72.6	8.1
Miler	150	31.3	93.3	0	64.6	3.3	77.3	1.3	70.6	2.6	94	0.6	24.6	70.7	6.5
Đukat	150	28	96	0.6	54	5.3	82.6	4	59.3	4.6	97.3	0	35.3	70.7	7

Prevodilac	Broj stihova	Granice iza akc. cjelina u postocima												Prosjek granica iza	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	parnih	neparnih
Pavić	284	12.2	3.2	62	22.5	73.3	8	70.9	15.3	78.2	0.8	22.5	100	24.9	55.8
Miler	150	30	3.3	66.6	17.3	62	10.6	63.3	18	69.3	0.6	22.6	100	24.9	52.3
Đukat	150	27.3	2.6	54	28	62	12.6	58	23.3	64	4	32	100	28.4	49.5

Tablica II

Prevo- dilac	Odmori u postocima	Zakora- čenje u postocima	Elizija u postocima	Broj akc. cjelina	Broj akc. cjelina u postocima		
					iza parnih	iza neparnih	nadmoćnost neparnih
Pavić	93.5	21.7	9.6	602	30.8	69.1	38.3
Miler	98	34	6.6	696	32.3	67.6	35.3
Dukat	91.3	32	18	700	36.2	63.7	27.5

Prevo- dilac	Oblici akc. cjelina u postocima										
	Amfib.	Peon I	Peon II	Peon III	Jedno- slož.	Peto- slož.	Šesto- slož.	Jamb	Ana- pest	Daktil	Trohej
Pavić	12.7	2.9	4.8	1.8	14.7	3.6	0.16	0.66	0.3	17.9	40
Miler	14.6	3.5	6	4.4	16.3	5	0.4	0.7	0.57	14.9	33.1
Dukat	14.7	3.4	7.1	3	20.3	6.7	0.4	1.7	0	13.6	29